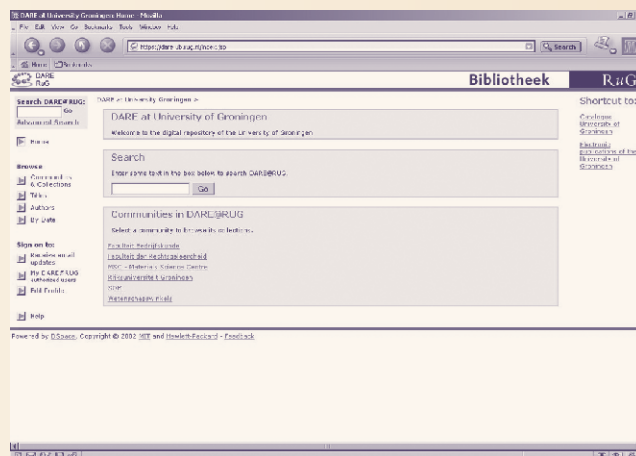

DARE: een universitair digitaal archief

Alex Klugkist a.c.klugkist@ub.rug.nl
 Martin Feijen j.m.feijen@ub.rug.nl

In 1993 namen de bibliotheek en het rekencentrum van de RUG het initiatief om een digitaal archief voor wetenschappelijke informatie in te richten. Het was de bedoeling om hierin publicaties van de RUG fulltext op te slaan en via het internet toegankelijk te maken.

Het accent werd aanvankelijk gelegd op dissertaties en academische redevoeringen. Dit project bleek een succes. Al gauw gaven promovendi er in grote meerderheid de voorkeur aan een elektronische versie van hun proefschrift in te leveren boven een gedrukte versie (in vijftigvoud).

In de loop van de negentiger jaren werd deze activiteit verbreed. Enkele onderzoekscholen / onderzoeksinstituten van de RUG (SOM, CDS, COELO, GGDC, CCSO, CRBS) zagen in de nieuwe infrastructuur een goede mogelijkheid hun onderzoeksresultaten snel openbaar te maken. Al doende groeide het aantal elektronische publicaties van de RUG gestaag. In 2004 bedraagt het totaal een kleine drieduizend. Al deze publicaties zijn wereldwijd toegankelijk en kunnen op verzoek worden afgedrukt en als boek verzonden.

ICS

In 2003 meldde zich een grote, interuniversitaire onderzoeksschool voor het digitale archief aan. Het betrof het Interuniversitaire Centrum voor Sociaal-Wetenschappelijke Theorie en Methodologie – ICS. ICS publiceert jaarlijks enkele honderden artikelen en boeken. Daardoor werd in volle omvang duidelijk dat de personeelscapaciteit van de bibliotheek bij de huidige werkwijze volstrekt ontoereikend zou zijn om de output van meerdere onderzoekscholen van een vergelijkbare omvang digitaal te ‘verwerken’.

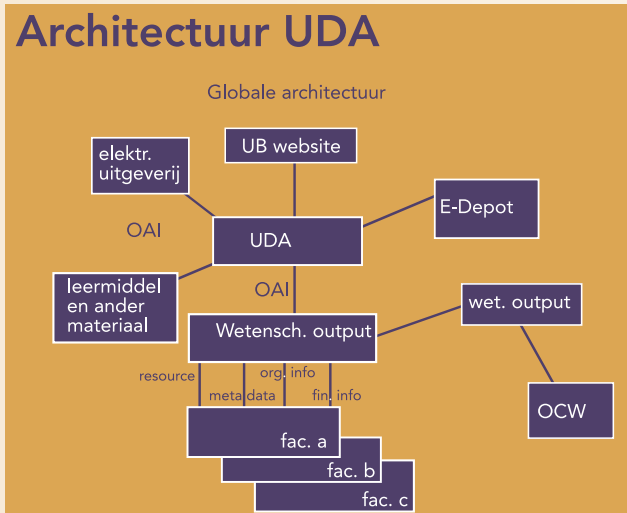
Het Open Archive-initiatief en Dspace

Het initiatief van de RUG tot de digitale opslag van publicaties was niet origineel, maar ‘afgekeken’ van ontwikkelingen elders, vooral in de USA. In dat land werden

vanaf het begin van de negentiger jaren verschillende digitale archieven (*open archives of repositories*) ontwikkeld. Sommige hiervan zijn gericht op één bepaald vakgebied of discipline, andere zijn gericht op de publicaties van de eigen universiteit (*institutional repositories*).

Ging het aanvankelijk om grote opslagplaatsen van artikelen (vaak *preprints*), later gingen deze archieven allerlei aanvullende faciliteiten aan onderzoekers of onderzoeksgroepen bieden. Een mooi voorbeeld hiervan is *Dspace*, het open archive van MIT in Boston. Dat archief kent de mogelijkheid verschillende *communities* (in feite ‘subarchieven’) te vormen voor bepaalde groepen wetenschappers, maar biedt ook geavanceerde (al dan niet gepersonaliseerde) attenderingsfaciliteiten en mogelijkheden de

verschillende (sub-) archieven te doorzoeken.

DARE

Vanzelfsprekend wilden ook de Nederlandse universiteiten niet achterblijven. De afgelopen jaren 'gonsde' het dan ook van allerlei activiteiten. De Nederlandse SURF-organisatie, die haar sporen op het gebied van IT-samenwerking ruimschoots heeft verdiend, zag het belang in van een goede coördinatie. Het resultaat hiervan is het (meerjarige) project DARE (Digital Academic Repositories).

In het kader van dit project werken de dertien Nederlandse universiteiten, de Koninklijke Bibliotheek (KB), de KNAW (Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen) en NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek) aan de inrichting van institutionele digitale repositories. Daarbij wordt aan internationale standaardisatie, landelijke uitwisseling, koppeling van bestanden, bundeling van expertise en kostenefficiëntie ruim aandacht besteed. Dat geldt ook voor andere aspecten, zoals duurzame opslag (elektronische deponering bij de KB) en afstemming op digitale leeromgevingen. Als resultaat zal een geïntegreerd netwerk van repositories ontstaan, waarbij

iedere instelling zelf zorgt voor opname, ontsluiting etc. van de wetenschappelijke output van haar onderzoekers en onderzoekseenheden.

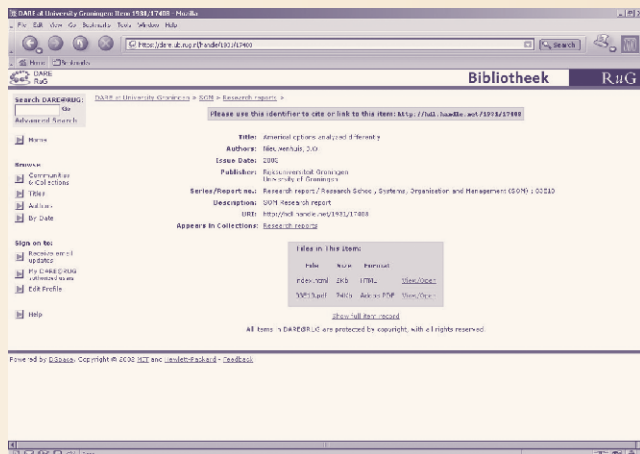
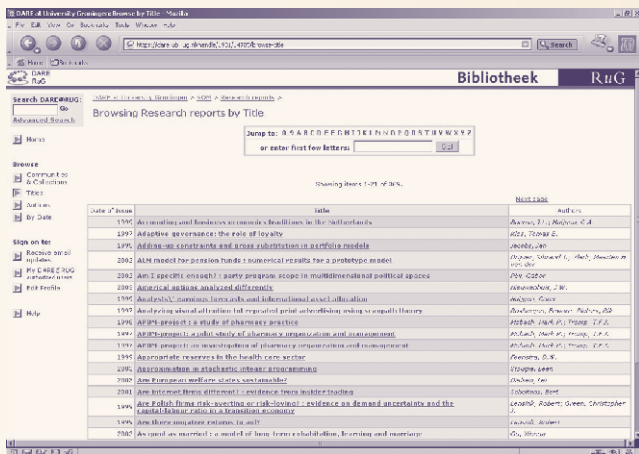
In januari van dit jaar kon de eerste mijlpaal worden gevierd: het beschikbaar komen van www.darenet.nl als koepel van alle repositories en een 'startkapitaal' van ca. 16.000 Nederlandse wetenschappelijke publicaties. Een half jaar later zijn dit inmiddels ca. 20.000 publicaties.

Aanlevering van publicaties

De RUG neemt van harte aan het DARE-project deel en stelt zich daarbij ten doel haar onderzoekspublicaties zo volledig mogelijk elektronisch beschikbaar te stellen. Maar, zoals hierboven reeds gezegd, is dat niet eenvoudig. Want bij *alle RUG-publicaties* moet je aan enkele duizenden per jaar denken. Het uitbreiden van de UB-afdeling Digitale Bibliotheekvoorzieningen, die ondersteuning biedt bij het vervaardigen, opslaan, ontsluiten en beschikbaar stellen van elektronische documenten is geen optie. De oplossing van het probleem moet worden gezocht in het zo efficiënt mogelijk inrichten van de met dit alles gemoeide *workflow*.

Het is van belang dat daartoe de volgende twee keuzes worden gemaakt.

1. De RUG past de door MIT ontwikkelde Dspace-software toe voor de inrichting van haar repository. Daarmee kan veel tijdrovende eigen ontwikkeling en onderhoudslast worden voorkomen. MIT heeft Dspace als Open Source Software om niet beschikbaar gesteld. Aan de verdere ontwikkeling van Dspace wordt door verschillende universiteiten wereldwijd gewerkt. Dspace is volledig gebaseerd op internationale open standaarden.
2. De Bibliotheek van de RUG gaat de onderzoekers/onderzoeksgroepen niet afzonderlijk voor de aanlevering van hun onderzoeksresultaten benaderen. Jaarlijks worden al deze resultaten via het universitaire onderzoeksinventarisatiesysteem (OZIS) verzameld. De afdeling Digitale Bibliotheekvoorzieningen van de UB wil deze resultaten vervolgens voor de repository aftappen. Helaas is het huidige OZIS hiervoor echter niet geschikt, omdat het niet op de vereiste standaarden is gebaseerd. Maar als Groningen op het landelijke onderzoeksinventarisatie systeem METIS over zou gaan, kan dit wel worden gerealiseerd. Op dit moment wordt METIS binnen de RUG geïntroduceerd en blijkt van een groeiend draagvlak sprake. Mogelijk zal in het najaar worden besloten om voor de onderzoeksrapportage op METIS over te gaan, hetgeen voor de elektronische opslag en distributie van de publicaties van de RUG in de institutionele repository van wezenlijk

belang moet worden geacht. Tussen METIS en de DARE-repositories wordt namelijk een uitwisselingstool ontwikkeld. Daarmee wordt dubbele invoer van gegevens voorkomen.

3. Daarnaast zal een voorziening, een soort 'aanleverloket', worden ontwikkeld, waarmee digitale publicaties op een efficiënte en eenvoudige wijze aan het digitale archief kunnen worden aangeleverd. Op die manier zullen publicaties die niet via METIS worden beschreven, zoals bijvoorbeeld onderwijsmateriaal en scripties, toch in het digitale archief hun plaats kunnen krijgen.

waarvan alleen de bibliografische gegevens voorhanden zijn, zullen worden voorzien van een catalogus- / aanvraagknop.

Niet alle onderzoeksresultaten verschijnen in boek-, rapport- of artikelvorm. Soms gaat het ook om simulaties, dataverzamelingen, audiovisueel materiaal en dergelijke. Ook voor dat materiaal kan plaats in de Groningse repository worden ingeruimd. Hetzelfde geldt voor onderwijsmateriaal. Landelijk zullen voorzieningen worden gemaakt waardoor dit materiaal op een goede manier in de elektronische leeromgeving kan worden geïntegreerd.

naal niveau is op het bovengenoemde gebied.

2. **Truth or DARE.** In dit project worden onderzoekers, onderzoeksinstituten en betrokken beleidsorganisaties uitgedaagd om beslissingen te nemen over het gebruik van de repository. Het doel van het project is het realiseren van enkele *good practices* in het elektronisch publiceren door Nederlandse juridische onderzoekers.

3. **DARC-2.** Het gaat hier om deelname aan een project van de Universiteit van Leiden. Doel van DARC-2 is om de in DARC-1 ontwikkelde dienst *Connecting@Africa* verder uit te breiden en meer inhoud te geven, zodat Afrikanisten in Nederland worden gestimuleerd om hun onderzoeksmateriaal en lesmateriaal in digitale vorm beschikbaar te stellen via de DARE-infrastructuur.

Repository

Weliswaar verschijnt tegenwoordig bijna alles elektronisch, maar uitzonderingen bevestigen de regel. Soms is er van publicaties alleen een gedrukte versie beschikbaar. Het is echter uitdrukkelijk de bedoeling dat in de institutionele repository alle onderzoeksresultaten van de RUG zijn terug te vinden. Daarom zullen alle publicaties tenminste wat betreft de bibliografische gegevens in de repository worden opgenomen. Waar een elektronische versie voorhanden is, zal deze vanzelfsprekend in de repository worden opgeslagen. Publicaties

Projecten

De ontwikkeling van de landelijke voorzieningen waaraan de RUG via DARE deelneemt, krijgt in 2004/5 gestalte door een drietal projecten.

1. **Northsee.** Doel van het project is de wetenschappelijke en onderwijskundige output van onderzoek en onderwijs op het gebied van duurzaamheid, energie en milieu op te slaan in een repository en hieromheen een aantal diensten aan te bieden. Resultaat zal zijn een operationeel webplatform dat een kenniscentrum van internatio-

Links

- Informatie over bovengenoemde projecten: db.ub.rug.nl/Informatie/Projectvoorstellen_DARE/ en op www.surf.nl/dare
- Wilt u op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rondom het universitair digitaal archief, meld u dan aan voor regelmatige e-mail-nieuwsflitsen door een mail te sturen naar LISTSERV@NIC.SURFNET.NL met in de tekst SUBSCRIBE RUG-UDA.